

Campsentelles, 15
2012

CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENCS
AMICS DE CABANYES

La Conreria en temps del pare Conrer

XAVIER PÉREZ GÓMEZ

Introducció

L'edifici de la Conreria, situat al terme de Tiana però just en el seu límit amb el de Sant Fost de Campsentelles, és un lloc emblemàtic en la història de la comarca i per tant també del nostre poble. Durant 400 anys va ser el centre neuràlgic de la vida econòmica i agrícola del monestir de Santa Maria de Montalegre, des d'on s'administraven els conreus, l'explotació dels boscos i el cobrament de delmes i censos als pagesos de la rodalia vinculats feudalment a aquesta cartoixa. Aquest edifici i les seves propietats annexes van donar nom a un sector important de l'actual terme municipal de Sant Fost.

Els usos que ha tingut successivament l'edifici de la Conreria han estat aquests: convent de monges de l'orde agustina (1247-1362), residència d'ermitans i religiosos (1362-1415), cartoixa de Montalegre (1415-vers 1448), conreria o granja de Montalegre (1448-1835), hotel, restaurant i casa d'estiueig (1844-1932), seminari menor del bisbat de Barcelona (1940-1998) i casa de colònies de la Fundació

Pere Tarrés (de 1998 fins avui). També cal dir que durant certs períodes de temps va estar habilitat com a hospital per les autoritats, en concret els anys 1821, 1870 i 1932-1939.

La definició que dona l'Enciclopèdia Catalana de la paraula *conreria* és aquesta: “*Casa de camp agregada als convents, destinada al conreu de les terres i on hom donava estatge als transeïunts*”. Per la seva banda el 1921 l'escriptor Pedro Cano deia el següent: “*Es la Conrería uno de los dos edificios de los que se compone el monasterio, siendo el otro el convento. En tiempos pasados habíase aprovechado tan grandioso edificio como almacén guardador de los frutos que la comunidad sacaba de la tierra, así como también de las herramientas que utilizaban para las faenas agrícolas, perdurando para siempre más el nombre de Conrería, que es el que hoy conserva. En la actualidad la Orden lo tiene arrendado a particulares, quienes lo explotan, alquilando sus habitaciones, habiendo logrado con su esmerado servicio constituir una de las colonias veraniegas más importantes de Cataluña. [...] La palabra Conrería viene del latín, que significa casa del Corredor, en latín Correrius, nombre que se aplicaba antiguamente al Procurador en la gran Cartuja*”¹. Altres autors vinculen l'etimologia de Conreria a la paraula catalana *conrer* i aquesta al verb *conrear* o cultivar.

Les propietats annexes a la Conreria i que, per tant, havien pertangut als monjos eren, a la banda de Sant Fost, la gran majoria de boscos i muntanyes que coneixem com la Conreria, Mas Corts i la Nau, avui ocupades en part per diverses urbanitzacions. Com a anècdota podem dir que el terreny on es va construir el primitiu convent i després convertit en granja o conreria, fou donat el 1247 per la família Campsentelles i que del segle XIII fins a mitjan XIX es considerava que aquest edifici era al terme de Sant Fost, no pas al de Tiana².

(1) Pedro Cano Barranco, *Monografía histórico-descriptiva de la Cartuja de Montalegre*. Barcelona: Imprenta de Henrich y compañía, 1921, pàgs. 17 i 51.

(2) Xavier Pérez Gómez, “Breu història de la Conreria” dins *Notes, 11*. Mollet del Vallès: Centre d'Estudis Molletans, 1997, p. 59-69. Citarem dos documents que demostrin això, un de l'Arxiu Diocesà, del 1256: “*domui sororum Sancte Mariae de Montalegre...ecclesiam Sancti Fausti, in cuius parochia ipsum monasterium erat constructum.*”, i un altre del 1400 de l'ACA: “*in monasterio sive domo Beate Maria de Montalacri, in parochia Sancti Ffausti, in diocesis et vicarie Barchinone...*”.



La Conreria tal com seria cap al 1600, segons una pintura mural que hi ha al claustre petit de Montalegre. La vista és des de la part de Tiana.

Evolució arquitectònica

Respecte a la seva fesomia arquitectònica, hem de dir que ha variat força al llarg dels anys. Dels segles XIII al XVI era un heterogeni conjunt d'edificacions que comprenien almenys una capella o ermita, una alta torre defensiva i una casa o estança per a les monges, ermitans i monjos que successivament hi van residir. La torre, quadrangular, deuria provenir de l'època en què el terreny era dels Campsentelles de Sant Fost i tindria funcions d'observatori i refugi en cas de perill. Aquest conjunt es pot veure en una pintura al fresc que hi ha al claustre petit de la cartoixa i que és datat pels volts del 1600. A mitjan segle XVI (cap al 1568)³ s'hi van fer algunes reformes, però és a partir de la fi del XVIII quan el conjunt pren un aspecte més semblant a l'actual, després de fer-s'hi importants obres de reconstrucció i remodelació. Efectivament, fou entre 1790 i

(3) Lluís Martínez Martínez, *La Conreria de Montalegre*. Mecanoscrit inèdit, 1986, pàgs. 94-95.

1802 que se li donà a l'edifici un aspecte més homogeni i compacte, i es construïren bona part dels claustres, façanes i estances que avui encara es poden veure.

Després d'aquestes importants obres, l'edifici era rectangular, amb planta baixa, un pis i unes golfes, al mig del qual hi havia (i hi ha) un gran claustre o pati. A la planta baixa del claustre hi hauria, per lògica, els corrals i quadres, el celler, els magatzems i altres serveis com les cuïnes, el forn, la fusteria i la ferreria. A la planta o primer pis hi hauria les habitacions, la capella i sales diverses, entre elles, l'hostatgeria.

La capella era a la banda oest del primer pis, on encara hi és, i tenia una sola nau, sense capelles. L'altar era presidit per un retaule renaixentista de Jaume Bazin⁴, a més de comptar, segons alguns, amb una imatge de la Mare de Déu i segons altres, de Sant Bru. Estava dividida en dues parts ben diferenciades, separades per una barana: el cor, on el pare Conrer i els frares tenien els seus seients, i la resta de la nau era destinada als mossos que podien assistir als oficis asseguts en bancs adossats a les parets.

L'altre moment de grans canvis arquitectònics és durant l'etapa de Seminari Menor, ja que el 1943-1944 s'aixeca un segon pis a les golfes de la part que avui anomenem “antiga o vella” i el 1962-1964 es construeix la part “nova” o ampliació⁵ i que des de fa uns pocs anys ha quedat pràcticament tancada i sense ús en no poder pagar-se les reformes elèctriques. L'edifici continua essent propietat avui dia (any 2012) de la cartoixa de Santa Maria de Montalegre, que el va recomprar el 1902.

Residents i treballadors a la Conreria

A la Conreria, des de mitjan segle XV i fins a la desamortització de 1835-1836, hi residiren el pare Conrer, monjo cartoixà que dirigia to-

(4) Carles Díaz Martí, “Arquitectura i art a Santa Maria de Montalegre a partir d'una descripció de 1731”, dins *Estudis històrics i documents de l'Arxiu de Protocols*, XXVIII. Barcelona: Col·legi de Notaris de Catalunya, 2010, pàgs. 257-258 i 261-264.

(5) Xavier Pérez Gómez, *Història gràfica del Seminari Menor de la Conreria (1940-1998)*. Sant Fost de Campsentelles: edició de l'autor, 2012, pàg. 11.



La façana de la Conreria cap al 1910, quan tenia un aspecte que no seria gaire diferent al de la fi del segle XVIII. (Foto cedida per Josep M. Toffoli)

tes les activitats de la casa de conreu, uns quants frares (els anomenats germans *legos* o llecs) i un nombrós grup de treballadors que estaven a les seves ordres. Segons un manuscrit del 1718 que es conserva a la Biblioteca de Catalunya, en aquell temps a la Conreria hi treballaven de forma regular un monjo (el Conrer) i quatre frares o germans llecs, també cartoixans, a més de dotze mossos i sis treballadors en diversos oficis, tots a sou del monestir. Pel que diu aquest document a la casa hi havia dues cuines, les quals havien batejat curiosament, una com l'Infern i l'altra com el Purgatori:

“La Conreria[...] Se sol tenir lo menos a la majoralia 12 moços, dos traginés, un fadrí fuster, un cuiner a l'infern, un porcater, lo criat del P[ar]e Conrer, lo que ayude al forn, lo cuiner del purgatori, lo farrer y al temps de molta feyna un que porta lo dinà als mossos, y ayuda al cuiner de l'infern. Cavalcaduras són quatre per al bast, y la del P[ar]e Conrer. Los traginés guañen mitja dobla y lo criat del Conrer també, y est esparteñas. [...] Lo

P[ar]e Prior per quant lo majoral ha de acistir a altres feines, nomena un relligiós per boscaté, y est té cuidado del bosc, de cobrar los dinés de la lleña y té sos mosos per a tallar-la. En la Conraria acisteix lo P[ar]e Conrer, que ab los demás va a matines a tres hores de la matinada, lo cuiner, lo forner, lo majoral y lo porter, eixos relligiosos són necessaris....⁶”.

Un interessant estudi basat en un document del 1731 i publicat a la revista del Col·legi de Notaris de Barcelona ens descriu també com era i qui treballava a la Conreria en aquella època:

“Els frares llecs destinats a la Conreria eren el porter, el majoral, un cuiner, un forner i, ocasionalment, un ajudant de forner, tots sota la direcció i el comandament del pare conrer. Assistien a matines a les tres de la nit, més tard que la resta de la comunitat, a l'església de la Conreria. [...]. A la Conreria hi havia aleshores hostatgeria per a mossos i visitants, forn, corderia, fusteria, majoralia, sabateria, ferreria, porteria, graners, celler, cuina de l'infern i un saló per al pare conrer. [...] Els graners eren sobre l'església. En els cellers hi havia 39 bótes, 4 cups, 5 premses, 22 portadores i 16 barrals, amb una capacitat total aproximada superior als 63.000 litres de vi, més de set vegades superior al celler de la cartoixa. A la cuina de l'infern —el nom potser ve donat pel fet que s'hi guisava carn, aliment que els cartoixans tenien prohibit— es preparaven els àpats per als mossos i per als criats...⁷”.

El pare Conrer residia habitualment a la Conreria, però els dies festius baixava a fer vida a la cartoixa, amb la resta de monjos. Ho sabem pel testimoni del que fou criat i escolà de l'últim Conrer, fra Llorenç Moretó, en el moment de l'exclaustració el 1835: *“El monacillo Juan Castellá, de cuya boca lo tengo [oído], lo supo al servir la Misa al Padre Moretó a las seis. Este Padre, como encargado del conreo de las tierras, moraba en la Conrería, pero pasaba los días festivos en la monjía⁸”.*

(6) Biblioteca de Catalunya: manuscrit ms. 8938. *Llibre molt apte per al govern de la Cartuxa de Montalegre, escrit en los anys 1718 y 1719*, pàgs. 104-105. Transcrit parcialment per Cayetano Barraquer Roviralta a *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta de Francisco. J. Altés, 1906, tom I, pàg. 228.

(7) Díaz, op. cit., pàgs. 263-264.

(8) Cayetano Barraquer Roviralta, *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta de Francisco. J. Altés, 1915, tom III, pàg. 319.



*Interior de la Conreria, amb una vista del pati i claustre, cap al 1915.
(Foto col·lecció de l'autor)*

El Conrer i els altres cartoixans tenien també habitacions a la cartoixa i baixarien i pujarien tot sovint. Però que el pare Conrer tingués una cel·la al monestir de *baix* no era pas incompatible amb el fet que residís també a la Conreria, almenys els dies laborables, on la seva presència era molt necessària i on, per lògica, devia dormir entre setmana, ja que els mateixos documents de 1718 i 1731 ens diuen que aquest monjo i els altres quatre cartoixans assistien a matines a les tres de la matinada a la capella de la Conreria. Al mateix document de 1731 també se'ns diu que el Conrer tenia a la mateixa Conreria una estança o saló per a ell, on segurament hi deuria tenir llit per descansar. No hagués estat lògic que cada nit el Conrer i els altres frares es llevessin per pujar cap a la Conreria a resar les matines, tot travessant quasi a les fosques una zona de bosc i vinyes amb les incomoditats que suposaven a l'hivern el fred, la pluja i a vegades la neu.

Deixem aquest assumpte i saltem un segle per anar a la primeria del segle XIX, quan un altre document del 1820 ens diu que a la Conreria

hi havia, a banda dels religiosos o frares, set jornalers, un carreter, un pastor, un cuiner i el seu ajudant, un forner, dos criats, un dels quals servia al Conrer, un guarda forestal i dos transportistes⁹ (un “del peix” i altre dels “ous”). Tots estaven a sou del monestir i, a banda, rebien allotjament i menjar.

Com a anècdota podem dir que la campana que hi havia a la capella de la Conreria fins al 1835 era coneguda popularment com La Mallerenga i deien que provenia del temps de les monges: *“los ancianos de Tiana, al hablar de esta capilla, nunca dejaban de mentar el vibrante sonido de su muy buena campana, llamada allí la Mallarenga, que contaba más de 600 años, datando del tiempo de las monjas. [...] Desapareció de su lugar y al cabo del tiempo apareció tirada bajo un algarrobo en tierra del marqués de Monistrol. Se dijo que por arte y virtud de contrabandistas paró en Gibraltar”*¹⁰. La capella, segons Barraquer, es trobava al primer pis i deuria ser, per tant, la mateixa però molt reformada, que s'utilitzava com a capella principal durant l'època que l'edifici va ser Seminari. Una altra anècdota curiosa és que el pare Conrer tenia un clauer amb totes les claus unides per una cadena, una de les quals era anomenada *clau comuna* perquè obria totes les portes.

Centre d'explotació agrícola i de recol·lecció de tributs

Fou la Conreria durant quatre segles un autèntica casa de pagès, una enorme granja, on hi treballaven de mitjana al voltant de 20 persones, entre monjos i empleats. La segona autoritat de la casa, per així dir-ho, era el frare que feia de *majoral* i que com a tal dirigia els treballadors del camp i del bosc, així com els traginers. Hi havia a la Conreria una estança o sala anomenada majoralia on el 1731 tenien *“tot lo necessari per a la labrança y per cavar vinyas y demás, y albardas negras per anar de camí. Lo majoral de la Conreria té cuydado dels traginers, vinyas i boscos,*

(9) [Irenée Jaricot], *Histoire de la chartreuse de Notre-Dame de Montalegre*. Montalegre, mecanoscrit, 1959, pàg. 190.

(10) Barraquer, op. cit. 1906, pàg. 229, i op. cit., 1915, pàg. 344.



*Claustre interior de la Conreria, després d'una nevada el gener de 1914.
(Col·lecció de l'autor)*

y oliveres y altres cosas. Los jornals o mojudas: vinya hi ha de què se cuyda la Conreria, són vint-i-una mujada; las oliveres són las que hi ha devall la mongia fins al peu de la costa; [la] cantitat de bosch és molt gran (nota que cada mojada importa dos quarteras de sembradura)¹¹».

Hi tenien a la Conreria algunes cavalleries, utilitzades per al transport dels productes agrícoles, la llenya i també perquè el pare Conrer s'hi pogués desplaçar per recórrer l'enorme extensió de boscos i vinyes que eren propietat del monestir. Així el 1718 hi havia quatre matxos de bast o càrrega i una mula per al Conrer. Era una casa pràcticament autosuficient i dotada de tots els serveis i estances adients a tal efecte, ja que disposava, tal com hem dit diverses vegades, de cuines, forn de pa, fusteria, ferreria, graners, celler, dormitoris, hostatgeria i porteria. El celler tenia tot el necessari per a recollir i premsar el raïm, i elaborar

(11) Díaz, op. cit., pàg. 296.

grans quantitats de vi que deurien servir tant per al consum propi de la comunitat i treballadors com per a vendre els excedents.

L'abans esmentat document de 1718 dóna dades sobre la producció de la finca: *“Item té [Montalegre] la heretat de la Conreria que consisteix ab lo bosch, del qual uns anys ab altres se’n trauran 600 lliuras; de terras de pa¹² no té sino lo Mascorts, que se sembre lo un any la mitat y lo altre la altra mitat, en lo cual si cullia uns anys ab altres de mestall 27 q[quarter] as. De terras de pa no té altrás la Conreria, si no que tregué artigas al bosch, lo qual se acostuma fer y és bo de dos en dos vegades se talle lo bosch, fer-na artiga, perquè així se neteja... Uns anys ab altres de las artigas se cullirà [de] blat y mestall 30 q[quarter]as, ordi o sibada 20 q[quarter]as y espelta 10 q[quarter]as¹³”.*

Com hem vist el text anomena el mas Corts de Sant Fost com una finca agrícola annexa a la Conreria i que també era propietat de Montalegre. Els boscos que formaven part de la gran hisenda de la Conreria i que pertanyien per tant als cartoixans eren, segons la documentació elaborada per l'Estat en fer la desamortització el 1835-1836, la brolla de la Font de les Monges, brolla del Matadero, brolla de l'Alzinar, brolla del Pujol o Creu de Cabanyes, brolla d'en Mascorts, brolla dels Tres Pins, alsinar de les Aves Maries, turó del Reig, brolla Rasó, bosc Bonic, brolla Naueta, bosc dels Pins i brolla de la Nau Gran¹⁴. També consten com a annexes a la finca de la Conreria les peces de terra i bosc anomenades Ermot del Porxo, Pins Alts, brolla d'en Torras, La Maiola i l'Hort de les Monges. Les brolles eren boscos d'arbust i matoll. La majoria d'aquestes peces de terra, especialment les boscoses, es trobaven a l'actual terme de Sant Fost de Campsentelles i algunes poques al de Tiana, i avui són perfectament localitzables gràcies a la pervivència de la toponímia a través dels segles.

(12) Terres de pa: terres productores de cereals.

(13) Barraquer, op. cit, 1906, pàg. 228.

(14) Boletín Oficial de [la Provincia de] Barcelona], núm. 32, 16 de març de 1843. Anunci de la subhasta de l'edifici i finca de la Conreria i boscos i terres adjacents, pàgs. 1-2.

L'exploració dels boscos de la Conreria era una de les principals tasques agrícoles en què ocupaven el temps els mossos i treballadors que hi vivien, dels quals treien llenya i feien carbó (carbó vegetal o carbonet). Sobre la importància d'aquests boscos un testimoni de la fi del segle XIX citat per Barraquer deia: *“En resumen, pues, la heredad de la Conrería constaba de un grandioso y hermoso edificio y de dilatados bosques, principalmente de matorral (brolla o bosc de tall), cuya extensión se alargaba a una hora, y cuyo producto ascendía, según me dijo un cartujo, a cinco o seis mil libras catalanas cada vez que se cortaba. Como el bosque no se cortaba con frecuencia, sus arbustos llegaban a considerable altura y así el país ofrecía grande y deliciosa frondosidad y abundancia de aguas¹⁵.”*

A la Conreria també hi pujaven els pagesos de Sant Fost, Cabanyes, Martorelles i Tiana a portar cada any els delmes i censos, ja que el 1434 la cartoixa comprà a diversos senyors feudals el dret a percebre una part del delme de les collites d'aquestes poblacions. En el cas de Sant Fost, Martorelles i Santa Perpètua els propietaris de masies havien de donar cada any al monestir 2/3 parts del delme de cereals i altres productes¹⁶. L'altre 1/3 del delme més la primícia es pagaven al rector de la parròquia (cal recordar aquí que els sacerdots en aquella època no rebien cap paga regular ni de l'Estat ni del Bisbat i, per tant, depenien totalment d'aquesta aportació dels feligresos per a poder viure). Si tenim en compte que el delme era el 10 % i la primícia el 3 % de la collita de cada masia, els pagesos havien de tributar un total del 13 % dels seus ingressos. D'aquesta part, els cartoixans rebien aproximadament un 5,8 % de la collita i l'altra 7,2 % era per al mossèn de cada parròquia A banda, cada masia pagava unes quantitats fixes, els censos, que podien ser un sac o dos de blat per l'agost i un parell de gallines o capons per Nadal. Però els censos eren molt variables i alguns també eren substituïts per quantitats

(15) Barraquer, op. cit., 1906, pàg. 229.

(16) Xavier Pérez Gómez, *La cartoixa de Montalegre. Drets feudals i conflictes jurisdiccionals (1415-1602)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 2004, pàgs. 72-80.

en metàl·lic. Tots aquests tributs es portaven a la Conreria i allà eren emmagatzemats.

El *Llibre de rebudes de censos de Can Torrens* de Sant Fost (procedent de Can Torrens Vell de Cabanyes) és un clar testimoni de les quantitats i productes que cada any pagaven els pagesos del nostre poble i de com era tot anotat i registrat amb gran minuciositat pel mateix pare Conrer, que signava sempre un rebut:

“Dich jo lo infrascrit que tinch rebut del sobredit Joan Pau Torrents de Munt quatre cortans de forment (blat) i vuyt cortans d’ordi y són per los sensos fa tots anys de semblant cantitat y són per lo any mil sis-cents vuytanta y tres y per lo ver fas la present rebuda de mà mia pròpia, vuy als 6 d’agost de 1683. [...] Dich jo lo infrascrit que tinch rebut de Joan Pau Torrents pagès de Cabanyes, dos capons i dos gallines per los sensos fa tots anys la Heretat d’en Torrents dit de Vall que lo dit posseeix de semblant cantitat y són per lo any mil sis-cents vuytanta quatre y per lo ver, fas la present rebuda de ma mia pròpia. Vuy als 31 de desembre de 1683. Fr. Dionís Verdaguer, conrer de Montalegre.”¹⁷

Els pobles que tenien vinculació feudal amb el monestir i que aportaven anualment (fins al 1835) una part de les seves collites per raó del delme i per censos emfitèutics eren Sant Fost, Cabanyes, Martorelles, Tiana, Santa Perpètua de Mogoda, Parets del Vallès i Granollers. Aquests pobles tributaven la collita en espècie i, per tant, els productes es guardaven en bona part als graners i al celler de la Conreria, però suposem que una part també es portava a la casa o granja de la Mogoda (segurament la dels pagesos de Santa Perpètua i alguns de la part baixa de Cabanyes).

Hi havia altres poblacions que també havien de tributar part dels seus delmes, però que al 1718 ja no pagaven en espècie, sinó que els drets sobre la collita es llogaven a uns intermediaris que a la seva vegada abonaven a la cartoixa uns diners en metàl·lic. Ens referim a Cabrera de Mar (50 dobles), Sant Celoni (200 lliures) i Sant de Pere de Bertí (79

(17) Arxiu de Can Torrens de Sant Fost: *Llibre de rebudes dels censos de Montalegre*, 1678-1835, folis 3r, 24 r.



*Un cartoixà treballant a l'hort, segons una foto presa per Pedro Cano el 1920.
(Extret del llibre publicat el 1921 pel mateix autor)*

lliures). A la documentació de 1835-1837 es diu que Santa Eulàlia de Ronçana també havia pagat delme, però de moment no hem trobat més informació al respecte.

A tall d'exemple direm que el 1718 els pagesos de Sant Fost i Cabanyes aportaren al monestir pel delme 44 quarteres de mestall (blat de segona qualitat), 17 quarteres i 6 quartans de blat bo i una quartera d'ordi. Els de Martorelles 32 quarteres i 6 quartans de mestall i 19 quarteres de blat¹⁸. Els de Santa Perpètua 99 quarteres de blat, 90 quarteres de mestall, 26 d'espelta, 8 de civada, 7 d'ordi, 8 de favons, 7 de faves, i

(18) Barraquer, op. cit, 1906, pàgs. 234-235.

8 quartans de pinyons. Els de Parets 58 quarteres de blat forment, 51 de mestall, 20 d'ordi i civada i 10 de faves, favons i garrofins. Els de Tiana, 32 quarteres de blat bo, 38 de mestall i 3 d'ordi, civada i espelta. I finalment Granollers aportà 27 quarteres de forment i blat, 20 de mestall, 6 de faves i favons i 3 cargues i mitja de vi. Cal dir que una quartera de gra equivaldria a uns 70 quilos i un quartà a 5,8.

Les finques pròpies que administrava i conreava directament Montalegre eren aquell any la Conreria, el mas Corts (Sant Fost), el mas Ram (Badalona) i la granja de Mogoda (Santa Perpètua), a més d'un molí fariner a Sant Andreu i el molí de Lloberons a Martorelles. La Conreria i mas Corts produïen sobretot llenya i carbó vegetal (el rendiment anual dels seus boscos era de 600 lliures de moneda), i una mica de blat (30 quarteres); el mas Ram produïa vi (200 cargues), garrofes (100 quarteres), oli (18 cargues), blat (28 quarteres) i també una mica d'ordi, ametlles i llegums. La finca de la Mogoda estava especialitzada en blat (més de 200 quarteres de blat i mestall), pinyons (64 quarteres), però també collia algunes quantitats d'ordi i civada, faves i favons, cigrons i pèsols.

La cartoixa també tenia a Martorelles (avui Santa Maria) un bosc dit d'en Moreu, de 27 quarteres de superfície, així com una casa, que creiem que seria la coneguda popularment com Cals Frares. Aquesta casa constava el 1843 de *“un solo alto y un cuerpo de ancho, bodega con sus cutines y tres pipas de 6 cargas cada una”*. També posseïa una altra casa a Granollers i una altra a Sant Feliu de Codines. A Gallifa els monjos eren propietaris d'una finca anomenada Can Baliarda. A Caldes de Montbui un butlletí del 1844 ens diu que posseïen *“una balsa olear sita en la plaza mayor de la villa”*¹⁹. Per altra costat, la tradició oral diu que el mas Canyelles de Sant Fost també havia estat propietat del monestir, però la documentació del període 1700-1835 no diu res al respecte, cosa que semblaria desmentir aquesta creença, almenys en el període esmentat.

(19) Boletín Oficial [de la Provincia] de Barcelona, núm. 32, 16 de març de 1843, pàgs. 1-2; BOPB, núm. 90, 27 de juliol de 1844, pàg. 1.

Hospitalitat i caritat cartoixanes a la Conreria

Són nombrosos els testimonis escrits que ens informen que la Conreria de Montalegre no només era un lloc de treball, una explotació agrícola, sinó també un espai per al repòs i l'acolliment dels viatgers i pelegrins, així com un centre de repartiment de caritat als pobres de la comarca. La primera notícia sobre l'hostatgeria o *hospital* de la Conreria es remunta al 1543 quan la justícia de la baronia que depenia de Montalegre, va jutjar i empresonar uns lladres *“que havien despullat un fadrinet que estava a l'hospital de la Conraria i li havien robat la roba”²⁰*.

L'abans mencionat document de 1731 ens dóna detalls de com era aquest servei d'hostatgeria: *“Estan en la Conreria los aposientos per dormir los hostes nobles, medians y més ordinaris (...) hi ha en la Conreria per servey dels hostals: Primo, als tres aposientos dels cavallers, qui va del saló del pare conrer a la saleta del bisbe, son llit ben parat. Y a l'un hi ha cortinatge blanch y a tots, sa màrfega, son matalàs, dos coxins y llumanera, taula y una cadira, y bons llansols, una vànova y flassada. A l'aposiento de la saleta del bisbe, dos llits ben parats y demás per hostes medians. Als tres aposientos, llit a cada un, ab sa màrfega y matalàs y demás per los hostes més ordinaris”²¹*.

Com podeu suposar per tot l'explicat abans, la cartoixa de Montalegre tenia uns ingressos molt superiors a les seves necessitats diàries, per tant generava uns excedents que en una part important eren destinats a practicar la caritat amb la gent pobra de les rodalies. Heu de pensar que durant segles no hi hagué cap mena de seguretat social ni cap subsidi estatal i que els pobres i la gent sense feina no tenien una altra sortida per sobreviure que la caritat que els donaven els monestirs i convents. Eren aquests centres religiosos les úniques institucions que tenien destinades unes partides pressupostàries anuals per ajudar la gent sense recursos. Montalegre a través de la Conreria repartí durant quatre-cents anys grans

(20) Pérez, *La cartoixa...*, 2004, pàg. 127.

(21) Díaz, op.cit., pàg. 295.

quantitats de menjar (pa i sopa principalment), a més de roba a la gent que s'hi presentava a demanar caritat. Basem les nostres afirmacions en diversos testimonis escrits de primera mà. El ja esmentat Barraquer explica a la seva obra aquests interessants detalls:

“La voz popular de su tierra atribuye a Montalegre tan dilatadas propiedades que las extiende desde el mar hasta la mitad del Vallés, que no había de desmentir al conocido refrán “de dinero y de bondad, la mitad de la mitad” [...] El empleo que el monasterio daba a sus crecidas rentas, nos lo explicó el minucioso manuscrito, es decir, gastábalas en sostener su comunidad, sus numerosos dependientes y en abundantes limosnas [...]. En la Conrería cada día se daba a todo pobre que se presentaba una libra de pan, sin distinción de pobres amigos o contrarios, de individuos de una misma familia o de varias, de vecinos del pueblo o extraños, sin averiguación alguna. De la Conrería bajaba la multitud, que constaba de centenares de personas, a la monja, situándose en el llano o paseo de los cipreses. Allí un lego instruido repartía primero la limosna moral, enseñando la doctrina cristiana, y después la material, de una abundante y sabrosa sopa de manjar cuadragesimal.

Pasando cierto día un grupo de mujeres por la Conrería, una de las cuales me lo contó, enviaron allá una a pedir limosna. El lego le preguntó que cuántas iban, y como la enviada contestara que algunas, recibió sin más inquisición unas seis libras de “un pan muy bueno”, son sus palabras. Si la familia indigente que pedía se componía de varios individuos, la porción de pan se multiplicaba por el número de ellos. En la gran nevada de 1829 efectuóse esto en modo extraordinario, bastando que una sola de las personas de la casa subiese por la limosna para recibirla para todos. Las viudas y enfermos merecían atención especial. El monasterio tenía farmacia, que ocupaba la pieza del lado septentrional del atrio de la monja, y proporcionaba gratis medicinas a los pobres. A sus tiempos repartía trajes completos a los hombres necesitados hasta que descubrió que éstos vendían la dávida [...] También el cenobio reunía a sus monacillos y otros chicos y les

*enseñaba en escuela gratuita, vistiendo además y calzando a los alumnos pobres*²². »

Expliquen alguns testimonis que era tal la quantitat de pa que s'havia de fer al forn de la Conreria per repartir als pobres, que a vegades no hi havia prou amb el blat que tenia emmagatzemat el monestir i els cartoixans havien de comprar-lo a fora: *“don Andrés Roca, que vivió allí, me aseguraba que cada ocho días se pasaba un pan de nueve libras a las viudas; todos los días se reunían a las diez en la Conrería centenares de pobres, los cuales recibían una libra de pan por individuo, y llegaba a tal punto la cantidad de pan repartido que, según yo mismo oí de boca del Prior, no le bastaba al convento su abundante cosecha de trigo ni el producto de los diezmos para la fabricación de pan y tenía que comprarlo fuera [...]”*²³.

El mateix llibre manuscrit del 1718 citat abans ens diu que en aquella època el monestir necessitava anualment 400 quarteres de blat per fer el pa que menjaven els seus monjos i els hostes, i 500 quarteres de mestall (un blat d'inferior qualitat) per als criats i pobres. A més, cada any es consumien 5000 dotzenes d'ous, 34 quintars de bacallà i 40 quintars d'arròs. De carn no se'n consumia perquè està prohibit per la regla de l'orde cartoixà. Suposem que tot aquest pa es feia al forn de la Conreria, perquè no consta que a la cartoixa n'hi hagués.

Aquell mateix any, Montalegre havia d'alimentar diàriament prop de 100 persones: uns 50 religiosos (26 monjos i 18 germans llecs o frares) i 50 criats i treballadors, a més dels pobres i captaires que cada dia acudien a la Conreria a demanar pa, que podrien ser diverses desenes, fins i tot alguns centenars en determinades èpoques. Resumint, que el pare Conrer se les havia d'empescar per aconseguir cada dia menjar per a unes 100 persones com a mínim i a vegades per a 200 o 300, depenent dels captaires que acudissin aquell dia .

Cal dir que hi havia també a Montalegre una apotecaria o farmàcia, que a banda de fornir de medicaments i herbes medicinals als monjos,

(22) Barraquer, op. cit, 1906, pàgs. 227, 237-238.

(23) Barraquer, op. cit, 1915, pàg. 316.

venia part dels seus productes als habitants de la rodalia. Diem això perquè consta a la documentació de Can Torrens de Sant Fost que aquesta família anava tot sovint a comprar medicines al monestir, almenys entre els anys 1713 i 1793. Els rebuts apareixen signats per fra Bruno Alemany *conrer* (1713), fra Francisco Galceran *cartuxo* (1770-1783) i Ramon Miró *apotecari* (1792 i 1793) i a vegades es parla de la botiga i d'altres de l'apotecaria²⁴. Lamentablement no s'especifica quin tipus de medicaments compraven els Torrens als cartoixans. Sobre l'emplaçament d'aquesta farmàcia, la bibliografia ens diu que estava a la cartoixa mateix, però podria ser que a la Conreria també es venguessin els fàrmacs, tal com demostra que alguns cops els rebuts els firmés el pare Conrer.

Per la seva curiositat reproduïm el que el manuscrit de 1718 ens diu sobre la farmàcia del monestir: *“En la apotecaria se pose un religiós pràctich, est además de fer les medicines, té cuidado de anar a veurer los malalts cada dia una vegada si fan llit y ha necessitat done los servicials. Va a buscar les herbes demanant llicència general per anar-i, porte les medicines als malalts y quant se purga algú, com se li ha de dar la purga molt dematí demana gràsia de matines, que se li concedeix; a las dones porte les medecines a la port[eri]a. Entra las dos Pasquas se li done un miñó per a cullir les roses y picar y a ell en començar de anar los alambics se li done gràsia de matines fins que ha acabat de conclourer, les medicines se solen fer a la Primavera. Tamvé fa los torrons per a la Comunitat, per a lo qual ell done lo sucre ha de menester, les neules, se li done un miñó per a trencar les ametlles, y les abellanes y los dias [que] fa los torrons té gràcia de matines però no done torrons a ningú del claustro fins se n'age donat a la Comunitat. Als frares, hermanos y officials se'ls pose a ses gerres, y als frares y hermanos, se'ls done de les vores de la cuita. Se li done per fer los torrons ajudant²⁵”*.

(24) *Llibre de censos de Can Torrens...*, folis 82, 83, 92.

(25) Biblioteca de Catalunya, ms.8938, *Llibre molt apte...*, pàgs. 186-187.



Vista posterior de la Conreria, des de la part de ponent; aleshores era un restaurant-hotel regentant per un tal Antonell, vers 1915. (Col·lecció de l'autor)

Desamortització i venda a particulars (1835-1844)

El juliol de 1835 es produí a tot Espanya un moviment revolucionari que provocà l'exclaustració dels monestirs i convents religiosos. Per tant, també la Conreria de Montalegre va ser abandonada pels monjos que la dirigien i habitaven des de feia quatre segles. Uns mesos després, ja al 1836, el govern espanyol decretava l'expropiació dels béns d'aquests convents; era l'anomenada desamortització de Mendizábal, el cognom del ministre que la va signar.

La Conreria, doncs, va quedar aquell mes de juliol de 1835 en mans de milicians liberals i sota la tutela teòrica del govern. Un cop fugits els cartoixans i sense que els milicians ho impedissin, alguns van aprofitar l'ocasió per saquejar i robar, com ho prova el fet que un veí de Tiana es va dedicar a portar-se el vi del celler de la Conreria, buidant les nombroses bótes que

hi havia²⁶. Començava una època de transició fins que la casa i les finques adjacents van ser venudes al millor postor els anys 1843 i 1844.

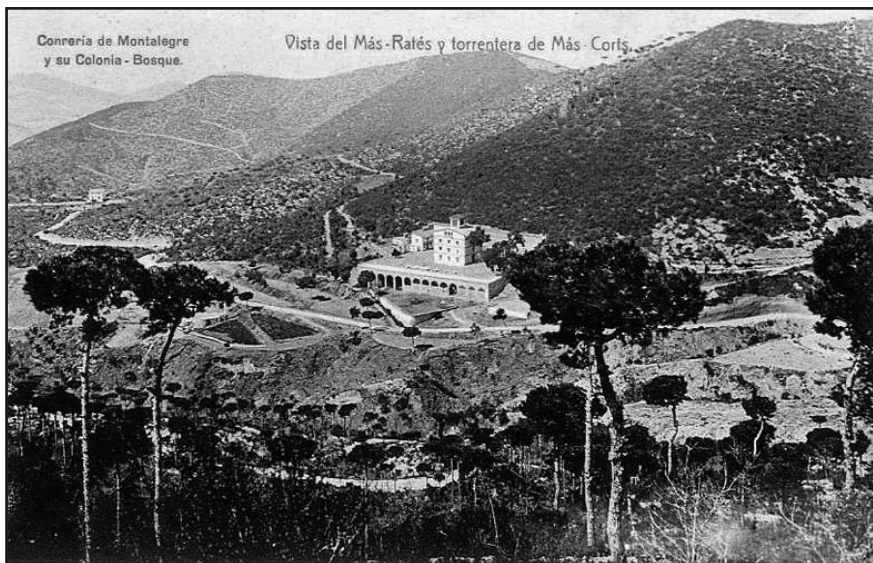
La documentació de la desamortització conservada a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona) ens explica que ja abans de vendre les finques expropiades, les autoritats van començar a arrendar l'explotació dels boscos que havien estat de Montalegre, com demostra que el 1837 un tal Josep Abat ja va poder treure fusta de la Nau Gran i la Naueta, i el 1838 Joan Esvert va pagar per tallar llenya als boscos Brolleta, Solella del Mas Corts, Artiga del Frare Vicens, Tres Pins i Matadero. Entre 1839 i 1842 va ser Joan Rocafort qui va comprar el dret a treure llenya dels boscos del turó del Reig, Roca dels Frares, Testament dels Ases, Nau Gran, Nau Xica, pla del Mas Corts i Font de les Monges per un preu de 71.400 rals²⁷.

L'abril del 1841 un guardabosc, suposem que a sou de l'Estat, va denunciar que ramats de bous i cabres propietat de carnisseries de Tiana i Badalona, havien estat pasturant sense permís per la zona de la Conreria. Un pèrit va calcular que aquests animals van provocar pèrdues de 3000 rals als boscos del terme de Sant Fost anomenats la Roca del Frare, els Pins Llargs, Testament dels Ases i Font de les Monges. Respecte a aquest assumpte, un representant del municipi de Sant Fost va protestar a les autoritats de Barcelona (delegació de Béns Nacionals) en aquests termes:

“Que se ha observado en el ganado que la mayor parte de los días pastan en los bosques y demás tierras del extinguido convento de la Cartuja de Montalegre, vulgarmente de la Conreria, con grave perjuicio de estos bienes nacionales, me obligan a cansar la atención de V.I. manifestándolo muy urgente [que] es el poner coto a este abuso si se quiere conserbar aquel precioso patrimonio. El abuso que de ello hacen, no parece sino que una mano influyente les protege, pues que el esquilmo o trasquileo de más

(26) Barraquer, op. cit., 1915, pàg. 328.

(27) Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), fons Monacals/ Hisenda, lligall petit 71: documents diversos sobre l'arrendament de la llenya dels boscos de la Conreria de Montalegre, 1835-1844.



La zona de Mas Corts vers 1915; aquesta finca i boscos formaven part de la propietat de la Conreria de Montalegre. (Col·lecció de l'autor)

de 200 carneros acaba de practicarse en los rediles de la Conreria, pasando aquellas tierras después. El daño que de todo espuse han recibido en poco tiempo aquella inmensidad de bosques, a la vista están y necesitan un examen riguroso por ser muchas las miles de libras el perjuicio que se ha causado en ellos.

Por lo que hallándose la mayor parte en el radio de esta jurisdicción, me considero con más obligación el manifestarlo a V. I. por 3^a vez como única autoridad del Principado que puede cortar y castigar el abuso previos los informes que tenga a bien. Dios guarde a V.I. muchos años. S. Fost de Camcentellas, 23 de mayo de 1841. [Firma il·legible]²⁸

Les propietats confiscades per l'Estat a Montalegre no només foren edificis, finques i boscos, sinó també algunes mines, ja que el 21 de febrer de 1842 la Comisión Subalterna de Arbitrios de la Amortización

(28) Arxiu Municipal de Sant Fost de Campsentelles, caixa 86, carpeta 1: correspondència 1828/1859.



Un cartoixà descansant en una font propera al monestir. L'aspecte del Pare Conrer deuria ser molt semblant al d'aquesta fotografia feta el 1920 per Pedro Cano.

del corregiment de Mataró va enviar un edicte perquè fos fet públic al nostre poble: *“Pongo en conocimiento de S. como acaba de fijarse un edicto en San Fost por orden del Sr. Inspector de Minas de Aragón y Cataluña por dominio que en mi nombre tengo hecho de una mina de cobre y plata en el sitio llamado Bosch del Testament dels Asas, tierras de la Nación²⁹”*. L’edicte estipulava que la gent s’havia d’abstenir d’entrar en dita finca i mina.

El 1843 sortiren per fi a subhasta pública les principals propietats de Montalegre. Pel que fa a l’edifici de la Conreria, amb una superfície total de 62.000 pams quadrats i dos pisos, amb cinc peces de terra annexes, va ser subhastat l’onze d’abril de 1843 per un preu final de 2,7 milions de

(29) ACA, Monacals / Hisenda, lligall petit 71: Carta datada a Mataró el 21 de febrer de 1842.

rals. Posteriorment va ser escripturat el 19 de desembre de 1844 a favor de Jaume Tió, veí de Barcelona, a més d'altres solars annexos a la casa situats alguns a la part de Tiana i altres al terme de Sant Fost. El preu de tot el lot segons el document notarial fou de 900.000 rals, equivalents a 45.000 duros. Tió va morir al cap de poc i el 9 de desembre de 1845 es va atorgar escriptura a favor dels seus hereus³⁰.

Els boscos propers a la mateixa Conreria i anomenats brolla de la Font de les Monges, brolla del Matadero, brolla de l'Alsinar i brolla del Pujol o creu de Cabanyes van ser comprats, per mitjà de dos intermediaris, per Josep Plandolit, comerciant de Barcelona, segons escriptura del 12 de febrer de 1844. Tot aquest lot de terres boscoses sumava un total de 96,5 quarteres d'extensió i costaren 1.521.100 rals, equivalents a 76.055 duros.

El 4 de juliol de 1844 els senyors Francisco Riera, Pedro Salomó i Fernando Moragas i Ubach firmaren escriptura de compra de vuit peces de bosc situades al terme de Sant Fost (tot i que erròniament posaren Tiana) als sectors de Mas Corts, la Nau i actual turó del Reig. Es tractava de la brolla i bosc d'en Mascorts, brolla dels Tres Pins, alsinar de les Aves Maries, turó del Reig, brolla Rasó, bosc Bonic, brolla Naueta, brolla de la Nau Gran i bosc dels Pins. Total 289 quarteres de terra, per un preu de 4.207.000 rals, iguals a 210.350 duros.

I amb aquesta relació de les finques expropiades i subhastades, acabem aquest estudi sobre la Conreria en temps del pare Conrer.

APÈNDIX 1

Llista dels pares Conrers (1678-1835)

Hem elaborat una llista dels pares Conrers del 1678 fins a l'exclaustració del 1835, tot basant-nos en un estudi detallat del *Llibre de censos de Can Torrens*. Era el mateix Conrer el que firmava els rebuts dels censos i delmes que anaven pagant cada any els pagesos, tret d'alguns casos que

(30) Boletín Oficial[de la Provincia] de Barcelona, 48, 22 d'abril de 1843, pàg. 2 i també: Barraquer, op.cit., 1906, pàgs. 228-229, Barraquer, op. cit., 1915, pàgs. 347-350.

anotem al final de la llista. Cal dir que sempre signaven amb la paraula “fra” o abreujament “fr” davant del nom, abreviatura de *frater* o frare, com ara fra Joan Vinyoles, fra Agustí Guasch, etc.

Joan Vinyoles (1678), conrer
Lluís Vinyoles (1678), conrer
Agustí Guasch (1679-1683), conrer
Dionís Verdaguer (1683), conrer
Anselm Fizes (1684), conrer
Dionís Verdaguer (1685), conrer
Llorenç Mestre (1686-1689), conrer
Ignasi Riu (1690-1692), conrer
Joan Vinyoles (1692), conrer
Josep Mas (1693-1698), conrer
Fèlix Bassa (1698-1704), conrer
Josep Mas (1706-1710), conrer
Bruno Alemany (1710-1713), conrer
Hugo Lluch (1714), conrer
Bonaventura Roca (1717-1723), conrer
Fèlix Bassa (1724), conrer
Bonaventura Roca (1724-1726), conrer
Ignasi Ponsich (1726-1731), procurador en la Conreria i conrer
Pau Viala (1732), conrer
Josep Lluch (1734), conrer
Pau Viala (1735-1741), conrer
Bernat Morell (1741-1743), conrer
Hugo Nasplàs (1748), conrer
Francisco Plana (1748-1750), conrer
Domingo Gelpí (1752), conrer
Anselm Camps (1755-1758), conrer
Mariano Carder (1761), conrer
Domingo Gelpí (1762-1770), conrer
Mariano Carder (1772), conrer i procurador ad extra
Francisco Galceran (1772), conrer
Domingo Gelpí (1773-1774), conrer
Mariano Carder (1774-1790), conrer

Agustí Gràcia (1791), procurador ad extra
Mariano Carder (1792-1793), conrer
Bruno Domingo (1794), conrer
Jeroni Castellà (1795), conrer
Ramon Caner (1796-1797), conrer
Carlos Puigsech (1798), conrer
Carlos Puigsech (1800-1807), conrer
Pau Salabert (1808), procurador
Pau Pujol (1814), per absència del P. Conrer
Benet Roca (1815), conrer
Pau Salabert (1817-1818), conrer
Miquel Joseph Márquez (1820-1821), conrer
Ildefonso Falgàs (1824), frare
Benet Roca (1825-1828), conrer
Llorenç de Morató (1829-1835), conrer

Altres monjos que signen rebuts de censos, però sense firmar com a conrers, foren Josep Lluçà (1729), *religiós de Montalegre en la Conreria*; Francisco Galceran (1770-1783) *cartoixa* (encarregat de l'apotecaria); Ramon Caner (1783), prior; Ramon Miró (1793), apotecari i Sebastià Feliu (1800), prior.

S'ha de dir que alguns dels pares Conrers després van ser elegits priors, com ara Dionís Verdaguer (1687-1688), Domingo Gelpí (1753-1761), Mariano Carder (1761-1762), Anselm Camps (1762-1763), Ramon Caner (1779-1790) o Ildefons Falgàs (1825-1832).

APÈNDIX 2

Instruccions de com tallar el bosc de la Conreria, 1718

(Biblioteca de Catalunya, manuscrit 8938, pàgs. 104-105)

Lo bosch no se deu tallar sinó quan no està en saba, que altrament no torne a brotar bé, y així, se talla de agost al mars o abril, que és quant torne a tenir saba. Se ha de tallar seguit y ras, y les corones dels arbres que quedin ben llisas y los arbres ben drets; de alsinas y rouras, de tant en tant dexar-ne alguna,

para que després y age fusta dels rouras para rodets y de alsinas per a fusells y quadrats y jàsaras y pots pera bufets y taules.

Als 15 anys creix, que se fan les alsines, unas com la cuixa, altres com la cama y així pera lleña rodona ya és bo, però sempre se aguarde sia més vell, però de quinze anys en amunt, ve molt poc a poc al créixer, les alsines bones para jàseres y pots an menester tenir 50 anys. Primerament antes de tallar les alsines se neteja lo bosc del arbós y esta lleña serveix pera la cuina y lo bruch y altra farda y de les altres maleses, y netejat, després ab gran facilitat se tallen las alsinas y roures.

La lleña se ven lo menos a sinc sous la càrraga y los deixen carragar sens pesar, si lo temps és bo, se ven a cis o a set sous la càrraga, lo arbós y demés un sou més barat, o devuit dinés, si aon se talla és apartat de la Conreria molt, se atén pera no dar tant preu crascut de la càrraga. Lo Pare Prior per quant lo majoral ha de acistir a altres feines nomena un relligiós per boscaté...”

APÈNDIX 3

Collita anual recaptada per la cartoixa de Montalegre, 1718

(Biblioteca de Catalunya, manuscrit 8398, pàgina 163).

És la mitjana anual calculada pels mateixos cartoixans de tot el recaptat entre 1708 i 1718, sumant la collita de les finques pròpies i les aportacions dels delmes.

Blat	576 quarteres (q) i 8 quartans (qc)	(40 tones)
Mestall	330 q, 5 qc	(23 tones)
Pinyons	74 q	(5,1 tones)
Civada	65 q	(4,5 tones)
Espelta	39 q, 6 qc	(2,7 tones)
Faves i favons	36 q, 1 qc	(2,5 tones)
Nous	21 q, 4 qc	(1,4 tones)
Ordi	16 q, 6 qc	(1 tona)
Garrofes	24 quintars	(984 kg)
Mongetes	12 q, 1 qc	(840 kg)
Cigrons	5 q, 4 qc	(350 kg)
Ametlles	4 q, 2 qc	(280 kg)

Mill	3 q, 2 qc	(210 kg)
Garrofins	2 q, 7 qc	(150 kg)
Cànem	3 quintars	(123 kg)
Guixes	5 qc	(28 kg)
Porcells	7 porcells per any	
Cabrits	1 cabrit per any	
Anyell	½ anyell per any	

**L'equivalència en tones i quilograms és aproximada. Segons les anotacions dels mateixos monjos, Montalegre necessitava cada any una mitjana de 400 quarteres de blat i 500 de mestall per alimentar-se ells, els seus treballadors, els hostes i els pobres que acudien regularment a la Conreria a demanar caritat. Destaca pel seu volum, la gran quantitat de pinyons que recollien als boscos: uns 5000 kg per any.*

APÈNDIX 4

Toponímia: finques propietats de Montalegre, situades a la zona de la Conreria, segons els documents de la desamortització, 1835-1844.

- Alsina, brolla de l' (bosc)
- Artiga del frare Vicenç (bosc)
- Aves Maries (bosc d'alsina)
- Bosc Bonic, el (bosc)
- Brolleta, la (bosc)
- Conreria, la (edifici i finca)
- Ermot del Porxo (terra erma)
- Font de les Monges, la (bosc)
- Frares, roca dels (bosc)
- Hort de les Monges, l' (regadiu i erm).
- Mayola, la (erm)
- Mascorts, el (pla, solella, bosc)
- Matadero, brolla del (bosc)
- Nau Gran, brolla de la (bosc)
- Naueta o Nau Xica, brolla de la (bosc)
- Pins, brolla dels (bosc)

- Pins Alts, els (erm i brolla)
- Pins Llargs, els (bosc)
- Pujol o Creu de Cabanyes, brolla del (bosc)
- Rasó, brolla (bosc)
- Reig, turó del (bosc)
- Roca dels Frares, la (bosc)
- Testament dels Ases, del (bosc)
- Torras, la brolla d'en (bosc)
- Tres Pins, els (bosc)

**La brolla és un bosc dens de matolls i arbustos.*

APÈNDIX 5

Notes aclaridores sobre pesos i mesures

Carga de vi: mesura equivalent a 121,6 litres.

Dobla: moneda que acostumava a ser d'or.

Espelta: varietat de blat, propi de regions pobres.

Forment: varietat de blat també dita blat blancal.

Lliura (moneda): moneda catalana de compte.

Lliura (unitat de pes): 400 grams.

Mestall: barreja de blat i sègol o ordi.

Mujada: 4896,5 metres quadrats (1/2 mujada equivalia a 1 quartera de sembradura).

Quartera: mesura de grans equivalent a 69,518 litres a la zona de Barcelona.

Quartera de sembradura: mesura de superfície equivalent a 2448 m².

Quartà: equivalent a 5,79 litres a la zona de Barcelona (1/12 de quartera).

Quintar: unitat de pes que antigament equivalia a 4 arroves o sigui 41 quilos.